

MAGYAR AFRIKA TÁRSASÁG
AFRICAN-HUNGARIAN UNION

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR
AHU HUNGARIAN AFRICA-KNOWLEDGE DATABASE

AFRIKANISZTIKAI HÍREK, II. évfolyam, 1. szám, 1983. január,
(periodika)

Eredeti közlés/Original publication:

Afrikai Kutatási Program, ELTE TTK Földrajzi Tanszékcsoport, 11 stencilezett old.

Elektronikus újraközlés/Electronic republication:

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR – 000.000.230

Dátum/Date: 2013. július 14. / July 14.

Az elektronikus újraközlést előkészítette

/The electronic republication prepared by:

B. WALLNER, Erika és/and BIERNACZKY, Szilárd

Hivatkozás erre a dokumentumra/Cite this document

(a szerzők) Afrikanisztikai Hírek, II. évfolyam, 1. szám, 1983. január, *AHU MATT*, 2013, **pp. 1–10. old.**, No. 000.000.230, <http://afrikatudastar.hu>

Eredeti forrás megtalálható/The original source is available:

Az Afrikai Kutatási és Kiadási Program Archívumában

Kulcsszavak/Key words

magyar Afrika-kutatás, Tóth Éva magyar költő, műfordító tanulmányúton Angolában, Tóth Éva Agostinho Neto verseinek magyar fordítója, Angola kulturális élete a nyolcvanas években, Hungarian African research, Éva Tóth Hungarian poet and translator at a study tour in Angola, Éva Tóth translated Agostinho Neto's poems into Hungarian, cultural life of Angola in the eighties

AZ ELSŐ MAGYAR, SZABAD FELHASZNÁLÁSÚ, ELEKTRONIKUS,
ÁGAZATI SZAKMAI KÖNYV-, TANULMÁNY-, CIKK- DOKUMEN-
TUM- és ADAT-TÁR/THE FIRST HUNGARIAN FREE ELECTRONIC

SECTORAL PROFESSIONAL DATABASE FOR BOOKS, STUDIES,
COMMUNICATIONS, DOCUMENTS AND INFORMATIONS

* magyar és idegen – angol, francia, német, orosz, spanyol, olasz és szükség szerint más – nyelveken készült publikációk elektronikus könyvtára/ writings in Hungarian and foreign – English, French, German, Russian, Spanish, Italian and other – languages

* az adattárban elhelyezett tartalmak szabad megközelítésűek, de olvasásuk vagy letöltésük regisztrációhoz kötött/the materials in the database are free but access or downloading are subject to registration

* Az Afrikai Magyar Egyesület non-profit civil szervezet, amely az oktatók, kutatók, diákok és érdeklődők számára hozta létre ezt az elektronikus adattári szolgáltatását, amelynek célja kettős, mindenekelőtt sokoldalú és gazdag anyagú ismeretekkel elősegíteni a magyar afrikanisztikai kutatásokat, illetve ismeret-igényt, másrészt feltárni az afrikai témájú hazai publikációs tevékenységet teljes dimenziójában a kezdetektől máig./The African-Hungarian Union is a non-profit organisation that has created this electronic database for lecturers, researchers, students and for those interested. The purpose of this database is twofold; on the one hand, we want to enrich the research of Hungarian Africa studies with versatile and plentiful information, on the other hand, we are planning to discover Hungarian publications with African themes in its entirety from the beginning until the present day.

II. évfolyam 1. szám: 1983. január

Tavaly kísérletképpen közreadtuk tagjainknak az *Afrikanisztikai Hírek* két számát. Idén igyekszünk tájékoztatónkat nagyobb rendszerességgel megjelentetni. Ugyanekkor igyekszünk majd az egyes számoknak bizonyos tematikai jelleget is kölcsönözni, amennyiben mindig egy-egy önálló számban gyűjtenénk össze adandó alkalommal a nemzetközi és hazai eseményekkel, szervezési és egyéb általános kérdésekkel foglalkozó híryananyagokat. Más számokban adnánk közre az olyan könyvismertetéseket, amelyek a kör tagjainak érdeklődésére számot tarthatnak (természetesen elsősorban nehezebben hozzáférhető idegen nyelvű kötetekről van szó). Ugyanekkor adott esetben meg kívánunk jelentetni az *Afrikanisztikai Hírek*ben olyan összefoglalókat, úti beszámolókat is, mint amilyen az idei 1. számunkban is található Tóth Éva, a Corvina Könyvkiadó főszerkesztője tollából, aki Agostinho Neto magyar műfordítójaként néhány hétre Angolában járt. Tóth Éva jelentésének szövegéből készült kis beszámolójával tulajdonképpen még az idén tavasszal esedékes szentélyes beszámolóját – valamelyik soron következő összejövételünk egyik programpontját – szeretnénk megelőlegezni.

Szeretnénk az *Afrikanisztikai Hírek* egyik közeli számában végre az őszi budapesti Afrika-konferencia dokumentumait is megjelentetni magyarul. S végül tervezzük alkalmanként idegen nyelvű összeállítás megjelentetését is.

VÁRJUK KOLLÉGÁINK AKTÍV SEGÍTSÉGÉT!

(B. Sz.)

TANULMÁNYÚTON ANGOLÁBAN

Tóth Éva

Az angolai Kultúra Nemzeti Tanácsának Országos Könyv- és Lemezkiadó Intézete (INALD) 1982. március 6-án kelt levelében három hétre meghívott Angolába, május 24. és június 13. közötti időszakra. Minthogy azonban útlevelem, illetve vízumaim csak május 25-re készültek el, a repülőjegyemet is késve telepítették, utazásomat egy héttel el kellett halasztanom. Így május 28-án pénteken este érkeztem Rómába.

Május 30-án, vasárnap folytattam utamat Luandába, ahol a repülőtéren Kolesza Sándor nagykövet és felesége várt, valamint vendéglátóim: Octaviano Correia író, az INALD igazgatója, Dario Mendes de Melo igazgatóhelyettes, Manuel Antónia Sebastiao, a Kulturális Államtitkárság Nemzetközi Osztályának vezetője és helyettese, Pires elvtárs. A nagykövet valamennyiünket meghívott rövid beszélgetésre a rezidenciára, majd vendéglátóim elvittek szállásorra, a Panorama Hotelbe, amely a Luandai-öböllel szemben húzódó keskeny földnyelven fekszik, majd meghívtak egy kávéra Dario Mendes de Melo lakására.

Hétfőn délelőtt a kiadóban folytattunk program-megbeszélést, majd megmutatták a fővárost és közvetlen környékét. Délután megismerkedtem a kiadó munkatársaival és tevékenységével. A már említett igazgatón és helyettesén kívül ott dolgozik Maria Eugénia Neto, az elnök özvegye, maga is író, gyerekkönyvek és egy verseskötet szerzője, Gabriela Antunes, (directora do departamento da literatura infantil), Rosalina Pombal lektor, ezenkívül 5 gépíró, 6 gyorsíró és 2 tisztviselő. A lemezrészlegben ketten, a terjesztővállalatnál négyen dolgoznak, köztük Carlos Pimentel igazgató, aki Dario Mendez de Melóval együtt részt vett 1981 őszén a szocialista országok könyvterjesztőinek budapesti konferenciáján. A kiadó tevékenysége, a kis létszám ellenére, impozáns: 1977-ben 6 könyvet adtak ki 36.000 példányban, 1978-ban 7-et 81.000 példányban, 1979-ben 46-ot 305.000 példány-

ban, 1980-ban 75-öt 390.000 példányban, 1981-ben 152-t egymillió példányban. Könyveiket eddig 95 %-ban külföldön, nagyrészt Portugáliában és Brazíliában nyomatták, az átfutási idő 2 hónap. Új, rendkívül izléeses katalógusuk már helyben készült ott tartózkodásom idején.

A hazai kortársi és korábbi szerzőkön kívül jelentős az afrikai és a latin-amerikai irodalmat bemutató, valamint afrikanisztikai és gyermekek számára készült sorozatuk. Külön említést érdemel könyveik magas esztétikai színvonala; kitűnő grafikusaik vannak, s még a szakkönyvek borítóját is a törzsi művészetből vett motívumok díszítik: a hivatalos gyógyszerkönyvön például egy szülést ábrázoló, kitűnő csokve szobor képe szerepel, Nem csoda, hogy könyveik komoly nemzetközi elismerést kaptak: Eugénia Neto *E nas florestas os bichos falaram* és Octaviano Correia *O pais das mil cores* című könyve a lipcsei IBA-n kapott díjat. Mindkettőt Antonio Domingues Pimentel illusztrálta. A kiadónak eddig mindössze két magyar vonatkozású kiadványa van: Szentes Tamás: *Economia Politica do Subdesenvolvimento* (1979, 2 kötet) és a *Colecção Histórias de Todo o Mundo* című sorozatban az „Os segredos do rei Hatias” című illusztrált meséskönyv, amelyet egyébként, akárcsak a sorozat több tagját, egy francia kiadótól vették át. Itt említem meg, hogy az angolai honoráriumrendszer kedvezőbb a mienknél: az INALD az össz-példányszám bolti árának 10 %-át fizeti a szerzőnek (a tényleges eladástól függetlenül, a megjelenéskor), az Írószövetség ennek a dupláját, tehát 20 %-ot. A kiadó feladata az importkönyvek lektorálása, valamint részben az irodalmi pályázatok elbírálása is.

Június 1-én, kedden 10 órakor az Írószövetség székházában fogadott Ant3nio Cardoso költ3, prózaíró, a szövetség f3titkára. Átadtam neki a mi Írószövetségünk Hubay Mikl3s elnök által aláírt levelét. Ant3nio Cardoso megmutatta a Magyar Írók Szövetsége 1980-as szerz3d3stervezetét, s az 3 javaslatukat, amelyre még nem kaptak választ. Lénylegében azonos sz3veg3 egyezményt írtak alá már a Szovjetuni3val, Kubával, az NDK-val és Bulgáriával.

Ant3nio Cardoso egy3bként a szerkeszt3semben tavaly megjelent spanyol nyelv3 magyar lírai antológia alapján Pet3fi, Ady, J3zsef Attila egy-egy versét már elkezdte fordítani közrem3köd3semmel, az Írószövetség foly3irata, a *Lavra e Oficina* pedig a nagykovets3g3nkt3l kapott francia nyelv3 Ady-anyagok alapján 1978-ban egyoldalas cikket köz3lt és a „Rohanunk a forradalomba” portugál fordítást. Mindkett3 Octaviano Correia munkája.

Délután Octaviano Correia, Dario Mendes de Melo és Rosalina Pombal kíséretében meglátogattam Eugénio Ferreira kritikust, az angolai irodalom doyenjét, aki dolgozószobájában fogadott. Este a nagykövetségen író–olvasó találkozón vettem részt a luandai magyar kolónia tagjaival.

Június 2-án, szerdán délelőtt Amávol Fernandes fiatal író, az Írószövetség munkatársa készített velem interjút a *Novembro* című folyóirat számára, s ő fordította portugálra azt a hat versemet, amely képpel együtt az *O Jornal de Angola* című napilap *Vida e Cultura* című kulturális mellékletében jelent meg „Poesia hungara num encontro com Eva Tóth” címmel egész oldalon, a június 6-i számban.

A következő napokban megnéztem a néprajzi múzeumot (Museu Nacional de Antropologia) és a természetrajzi múzeumot (Museu de Historia Natural) a kiadó igazgatójának, illetve Rosalina Pombal lektornak a társaságában. A kiadó vezetőivel egyébként naponta találkoztam, vagy legalábbis telefonon beszélünk.

Június 4-én pénteken délelőtt hivatalában fogadott Maria Eugénia Neto, akivel már egyik nap futólag találkoztam a kiadóban. Most személyesen is köszönetet mondott Agostinho Neto költészetének magyarországi megismertetésében végzett munkámért, s megajándékozott legújabb kötetének dedikált példányával.

Június 5-e helyett 6-án, vasárnap reggel repültünk Huambóba Rosalina Pomballal, ahol Miette de Melo Mendes Marcelinó, a városi könyvtár vezetője, az alfabetizáció és kultúra tartományi felelőse (responsável provincial pela alfabetização e cultura) várt és elhelyezett bennünket az Almirante szállóban, majd 5. órára értünk jött, és náluk töltöttük a délutánt. Férje, Fernando Marcelinó költő, a Mezőgazdasági és Erdészeti Kutatóintézet igazgatója. Az intézetet másnap délelőtt látogattuk meg; többek között itt található Afrika legnagyobb rovargyűjteménye. Délután az Angolai Nőszövetség (Organização da Mulher Angolana) székházába látogattunk, ahol Maria Julia dos Santos, a nőszövetség iskolájának igazgatónője fogadott, aki részt vett az MPLA harcaiban és alhadnagyi (segundo tenente) fokozatot ért el. A hathónapos kurzuson első alkalommal harminc, négy osztályt végzett fiatal lány vett részt, akik itt elvégezték az ötödik–hatodik osztály anyagát, ezenkívül varrást, csecsemőgondozást, higiénét, állampolgári ismereteket tanultak s a következő két évben mint az OMA aktivistái, továbbadják a tanultakat lakóhelyükön. A következő tanfolyamra már tíz kisgyermekes anyát is felvesznek, s a mini-bölcsődében gyakorla-

tot is szereznek a tanfolyam résztvevői. Este, nyitás előtt megnéztük a Feira do Partido-t, amelyen a szocialista országok, közöttük hazánk is szerepelt szerény, de ízléses kiállítással.

Június 8-án, kedden reggel a tartományi kulturális államtitkárság munkatársa kivitt bennünket a repülőtérre, és elutaztunk Benguelába. A tartományi kulturális államtitkárságon Hipólito Tchilula első titkár, egyben a Lobitóban székelő tartományi népgyűlés (Assambleia do Povo) másodtitkára fogadott, majd elvitt a vendégházba, onnan a régészeti múzeumba, majd a Turimer szállóba, Lobitóba, mintegy 30 kilométerre Benguelától. Délután a népgyűlés székházában bemutatott Luis Pauline do Santos első titkárnak, majd Francisco Castro Rodrigues építésznek, aki korábban a tartományi műemlékvédelmi felügyelőség (património nacional) vezetője volt, jelenleg pedig a városrendezés (divisão da urbanização do comissariado municipal) vezetője. Másnap az ő kíséretében volt alkalmam bejárni Catumbela városát és vele néztem meg másodszor a lobitói néprajzi múzeumot (Museu Regional de Etnografia), amelynek anyagát nagyrészt ő gyűjtötte. A múzeumot előző délután már végignéztem Carlos Taveira igazgató kíséretében. Délután Hipólito Tchilula elvitt bennünket egy Benguelától délre fekvő halászfaluba, Bahia Fartába, ahol az INALD tavaly adott át egy gyerek-olvasótermet több mint háromszáz könyvvel és egy rajzteremmel. A falu tanácselnökénél kávéztunk, majd megnéztük a Bahia Sul nevű kis tengerparti üdülőhelyet, ahova Hipólito Tchilula hétvégére meg akart hívni, de nekem pénteken vissza kellett mennem Luandába.

Június 10-én, csütörtökön délelőtt meglátogattam a Cavaco folyó völgyében fekvő, 6000 hektáros állami gazdaságot (complexo agrário) az igazgató és Hipólito Tchilula kíséretében. Délután 3-kor került sor a Magyar Lászlóról szóló előadásomra a lobitói tanárképző főiskolán, mintegy háromszáz főnyi hallgatóság előtt. Mint kiderült, Tchilula államtitkár a rádióban felhívást intézett a lakossághoz, s a helyi vezetőket írásban is meghívta. Magyar László személye és munkássága komoly érdeklődést keltett, az előadás után sok kérdést tettek fel, Hipólito Tchilula pedig zárszámban újra idézte azt a Magyar László által gyűjtött kimbundu közmondást, amellyel én előadásomat befejeztem.

Június 12-én, szombaton este 6-kor Kolesza Sándor nagykövet a rezidencián fogadást adott tiszteletemre, amelyen megjelent Maria Eugénia Neto, valamint Ruth Neto, a néhai elnök húga, a nőszövetség elnöke, az MPLA-Munkáspárt Központi Bizottságának tagja, Manuel

Pacavira író, KB titkár, António Cardoso, az Írószövetség főtitkára, Costa Andrade író, a Pártközpont Történettudományi Intézetének igazgatója (Director do Centro de Estudos Históricos do Comité Central do Partido, Caixa Postal 3794), Mauel Rui író, a Diamang vállalat vezető jogtanácsosa, Arlindo Barbeitos író, etnográfus, Raul David író, António Domingues grafikus; Octaviano Correia, Dario Hendes de Nelo, a Kulturális Államtitkárság és a Nőszövetség több vezető munkatársa, valamint Rafael Francia Mestre kubai nagykövet.

Június 13-án vasárnap megnéztem a Luandától 23 kilométerre fekvő Rabszolga-múzeumot (Museo de Escravatura), majd a Fegyveres Erők Múzeumát (Museo das Forças Armadas).

Június 14-én hétfőn a Radio National székházában, Octaviano Correia kíséretében másfélórás interjút készített velem João Miguel Lemos das Chagas a magyar irodalomról, Magyar Lászlóról, saját írói, műfordítói és kiadói munkásságomról, Agostinho Neto-ról, valamint az angolai kulturális életről és általában Angoláról szerzett benyomásaimról. Az interjú fő részét 18-án, pénteken a Frente Cultural című műsorban sugározták, de ugyanaznap még három másik időpontban is közvetítettek belőle részleteket különböző műsorokban,

Aznap délután az Írószövetségben találkoztam Manuel Rui íróval, majd Antoni Cardoso főtitkárral folytattam hosszabb beszélgetést.

Június 15-én, kedden megnéztem a Nemzeti Könyvtárat, amelynek állománya sajnálatosan szegényes: kevesebb mint 35.000 kötet, még Angolára vonatkozó gyűjteményük is erősen hiányos. Néhány polcnyi magyar könyvük is van. Örömmel láttam viszont, hogy spanyol nyelvű szépirodalmi kiadványaink nagyrészt megtalálhatók. Délután a kiadóban Barbeitos-szal, Octaviano Carreirával és munkatársaival Magyar László forrásértékű műveinek portugál nyelvű kiadásáról beszélgettünk. Tekintettel arra, hogy 1984-ben lesz 120 éve annak, hogy a jeles magyar afrikanista Angolában meghalt, a két ország közötti kulturális munkatervben szerepelhetne műveinek kiadása oly módon, hogy a magyar fél az angolai kiadó rendelkezésére bocsátaná a magyar eredetiből készült portugál fordítást, amelyet ők – személy szerint Arlindo Barbeitos – lektorálna, és látna el korszerű jegyzetapparátussal, bevezetővel, s ők adnák ki. Ebből az alkalomból rendbe lehetne hozatni Magyar sírját Bombe Grandéban, amelyet én sajnos nem láttam, de már 1974-ben elhanyagolt állapotban találta Judith Listowel angol afrikanista.

Június 17-én, szerdán délután 5-kor fogadott Henrique Abranches író, etnográfus, a Kulturális Államtitkárság munkatársa. Átadtam neki az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Folklore Tanszéke mellett működő Afrikanisztikai Társaság meghívóját a november 1–4. között megrendezendő nemzetközi kollokviumra, ezenkívül Magyar László jelentőségéről és a magyar néprajzi iskoláról cseréltünk eszmét. Henrique Abranches megajándékozott több könyvével, valamint készülő nagy monográfiájának kéziratával, amelyeket természetesen át fogok adni Voigt Vilmos tanszékvezetőnek.

Este 6.30-kor előadást tartottam az Írószövetségben Agostinho Neto költészetéről és magyarországi fogadtatásáról.

Az előadáson – amelyről a 19-én, pénteken tartott előadással együtt az INALD és az Írószövetség felhívást adott ki a *Jornal de Angola* 15-i számában, a TV-híradó csütörtök esti adása pedig részletesen ismertette – megjelent Maria Eugénia Neto és két leánya is. Az előadást Antero Abreu író, az Írószövetség elnöke, állami főügyész nyitotta meg, majd António Cardoso mutatott be a jelenlévőknek. Az elnökségben foglalt helyet Kolesza Sándor és Octaviano Correia is. Az előadás után, amelyet sok kérdés követett, António Cardoso átadta az Írószövetség ajándékát: valamennyi, eddig megjelent könyvüket, a *Latra e Oficina* című folyóirat teljes sorozatát és néhány alkalmi kiadványt.

Június 18-án, csütörtökön Rosalina Pombal társaságában kirándulást tettem a Cuanza folyó torkolatához, majd délután interjút adtam az ANGOP hírügynökség munkatársának, Ana Isabel Correia Braznak (Largo José Anchieta, prédio unico, 2-º andar, ap. 14. T: 43435). Este Kolesza Sándor nagykövet és felesége búcsúvacsorán látott vendégül.

Június 19-én pénteken reggel fogadott hivatalában Costa Andrade író, a Pártközpont Történettudományi Intézetének igazgatója, majd műtermében meglátogattam António Domingues grafikust. Jelen volt Octaviano Correia, Gabriela Antunes, Rosalina Pombal és Amável Fernandes is.

Délután 5-kor hivatalában fogadott Boaventura Cardoso író, kulturális államtitkár. Az egyórás beszélgetés során az angolai kulturális életéről, az írók helyzetéről, rövid ottani tartózkodásom alatt végzett munkámról volt szó. Az államtitkárságon találkoztam Pais Pintóval, a benguelai régészeti múzeum igazgatójával, aki jelenleg éppen annak a Joao Esteves Araujo nevű portugál telepese nek a házá t árja fel, akinél Magyar László két, kéz irattal és könyvekkel teli lá dája elégett.

Este 6.30-kor az Írószövetségben előadást tartottam a magyar irodalomról, külön kiemelve a (nem túl nagyszámú) afrikai vonatkozásokat. Az előadást ismét Antero Abreu és Antonio Cardoso vezette be, és rádiófelvétel készült róla. Előadásaim szövegét elkérték, és később közölni fogják.

Június 20-án, szombaton elkészöntem a kiadó munkatársaitól. Az általuk ajándékozott könyveket az Írószövetségtől kapottakkal együtt kérésemre légi teherárúként fogják elküldeni. A 0.30-kor induló repülőhöz Octaviano Correia, Dario Mendes de Melo és Rosalina Pombal kísért ki. Vasárnap reggel 9-kor érkeztem Rómába, ahol ismét a Magyar Akadémián szálltam meg, majd június 21-én hétfőn folytattam utamat Budapestre.

Megköszönöm a Corvina Kiadó vezetőségének, hogy utazásomhoz hozzájárult, a Külügyminisztérium illetékes területi osztályának és a Kulturális Minisztérium nemzetközi Osztályának, hogy engedélyezte a meghívás elfogadását, és köszönettel tartozom mindenk előtt Kolesza Sándor nagykövetnek, aki minden irányú támogatásával nagymértékben hozzájárult angolai kiküldetésem sikeréhez.

Budapest, 1982. július 9.